

VIC

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

VIC

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2017

© dels textos: Cristina Masramon Martín

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda:

Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vic.

Agraïments

Gràcies a l'Angelina Verdaguer i l'Abel Rubió, de l'ACOS, per facilitar la selecció de les imatges. A en Karlus, per la seva paciència i, a la Greta, per anar a dormir d'hora.

Fotografia de portada:

Antoni Robert / ACOS - Fons Ajuntament de Vic

Acrònims:

ACOS - Arxiu Comarcal d'Osona
AMVI - Arxiu Municipal de Vic
ICGC - Institut Cartogràfic i Geològic
de Catalunya

ISBN: 978-84-16547-68-5

Dipòsit legal: DL B 5056-2017

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

Cristina Masramon

VIC

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

Imatges amb ànima i record

SUSAGNA ROURA I PUJOLS

Regidora de Cultura de l'Ajuntament de Vic

La fotografia és un art màgic, viu, en constant evolució, que permet captar un instant que esdevindrà memòria i, en aquest context, arriba a transmetre, a cada persona, una vibració diferent. Quan la imatge és propera, com és el cas, la força augmenta perquè el record és fa plausible, i allà on no arriba el record, la imaginació s'apropia del lloc i de les persones, i crea i ambienta una

atmosfera que va existir i que fou real en aquell precís instant en què el fotògraf va captar el moment, de la mateixa manera que ho fem ara amb una càmera o un mòbil.

La vida és captada i formada per una infinitat d'instantes, i s'explica sobre la base d'això; podem veure com vestien i fins i tot què feien els habitants d'aleshores per les mateixes places i carrers per on avui rondem, compartint d'aquesta manera l'espai públic amb

persones desconegudes que s'estimaven Vic igual que nosaltres. És curiós que en aquest recull fotogràfic hi hagi una part realment desapareguda; ho veiem, per exemple, en una plaça de braus que ara no existeix; ho veiem en uns carruatges ara substituïts per cotxes; i ho veiem en unes capes i capells negres entre la fisonomia dels joves estudiants.

Hi ha, però, un altre Vic dinàmic que va canviant i evoluciona urbanísticament, com el Passeig, la rambla de l'Hospital o la plaça de Gerbert d'Orlhac, espais que en aquestes fotografies es veuen diferents de com jo els recordo de petita, però que recentment hem tornat a veure transformats un cop més. I, en canvi, hi ha un Vic que roman i no experimenta grans canvis, sembla que estigui

immòbil, només guaitant i resistint els canvis en el temps, en les modes i en les dinàmiques: el campanar i el pont romànic, les adoberies, la catedral o la mateixa plaça Major en són un bon exemple. Podríem afegir color a aquestes fotografies i probablement les confondríem amb el present; són elements de pes històric que abracen tots els temps sense moure's aparentment, però que ens ajuden a comprendre la nostra història i l'actual configuració patrimonial, social i cultural de la ciutat de Vic. Les cares i expressions humanes que trobem en aquest repàs del *Vic desaparegut* també ens arriben al fons de l'ànima i ens emocionen per molts motius, però un d'aquests, segurament, és per haver viscut juntament amb ells, i els qui vindran després de nosaltres, en una ciutat tan amable i tan humana com Vic.

Introducció

CRISTINA MASRAMON

Historiadora

La selecció d'imatges del llibre que teniu a les mans, *Vic desaparegut. Carrers i paisatges*, ens porta a recórrer la ciutat d'una manera històrica i alhora temàtica. Centrant-nos en l'urbanisme i en els canvis més importants, trobem una ciutat el principal testimoni romà de la qual és el temple. Coneixerem la ciutat emmurallada d'època medieval i veurem com aquesta creix, es modernitza i s'obre al món.

Des d'un punt de vista urbanístic, doncs, farem una ruta que comença a la part més antiga de la ciutat i, una vegada a dins, ens anirem obrint camí per descobrir l'evolució i la transformació dels carrers més antics. Veurem

com desapareix el perímetre fortificat per donar lloc a les rambles i a l'actual traçat comercial. L'aparició de nous carrers i la rehabilitació o la desaparició d'edificis emblemàtics indiquen que la ciutat canvia, deixa de ser una ciutat barroca i a poc a poc va convertint-se en una ciutat industrial. Com deia Manel Gausa i Raspall, arquitecte de la ciutat i autor de les ordenances de la plaça del Mercadal del 1946, la ciutat de Vic era la representació catalana del barroc, sobretot pel que fa a la plaça Major.

Veurem com la ciutat del segle XIX es converteix en un Vic industrial i capitalista. Fins a catorze mestres d'obres seran responsables de 220 projectes construïts entre el 1861 i el 1913. D'altra banda, els arquitectes actuaran

MARESCH / ACOS - FONTS AJUNTAMENT DE VIC

ESPECTACLE DE MASSES

A la pàgina anterior, plaça de toros provisional amb l'edifici de l'Ajuntament al fons a principis del segle xx. La ciutat era molt afeccionada a les curses de braus, de les quals van sorgir noms destacats, com el Niño de la Brocha. Les corrides eren anunciades amb una tartana que recorria la ciutat comunicant el dia de l'espectacle.

URBANITZACIÓ DE LA RAMBLA

Cruïlla entre la rambla del Carme i el carrer de Gurb a principis del segle xx. A partir del 1831, aquesta rambla va ser esplanada i urbanitzada. Aleshores, un projecte urbanístic intentava unir aquest tram de la rambla amb el carrer del Nord, l'actual carrer del Pare Coll, però l'estudi no fou viable.

JOSEP PALMAROLA / ACOS - Fons AJUNTAMENT DE VIC

a partir del 1896, i fins al 1945 en podem recomptar vint, que seran responsables de 349 obres a la ciutat. El 1911 apareix la figura del constructor i en aquest moment en tindrem 21 que realitzaran 82 obres. També serem testimonis dels esdeveniments i de les fites més importants que han marcat la ciutat, com la instal·lació de llums de gas als carrers a partir del 1871 o l'electrificació a partir del 1920.

Reconeixerem l'entorn i la seva consegüent explotació, i ens centrarem en l'agricultura i la ramaderia. En destacarem el treball identitari de l'engreix del porcí, que es va convertir en una indústria creixent a partir del segle XIX. Aleshores, la ciutat esdevingué un centre de producció de derivats del porc, amb la boira com a ingredient clau per a l'assecatge de la carn i la deliciosa producció de la típica llonganissa de Vic. Observarem altres indústries, com la de la pell, amb el creixent barri de les Adoberies a principis del segle XX, que donà a conèixer una ciutat especialitzada en aquest sector. Un barri al costat d'un riu amb poc cabal com ara el Mèder, ideal per al

treball dels aluders i blanquers, els quals van crear el Gremi dels Aluders, l'associació civil més antiga de la ciutat.

No podem oblidar un altre motor clau del desenvolupament de la ciutat que ha existit des de temps immemorials i s'ha convertit en l'essència de la ciutat: el mercat. Un mercat celebrat els dimarts i els dissabtes que amb el pas del temps s'ha fet un nom a la comarca i arreu de Catalunya. Un mercat ordenat, on des de sempre ha tingut cabuda tot tipus d'intercanvi i de comerç, i format per la venda de verdures i de productes de l'horta, procedents directament del camp, i per la compravenda de bestiar, en què el porcí –i el bestiar de peu rodó en general– i l'aviram obtenen un espai propi per ser comercialitzats i valorats. Cal dir, també, que l'exaltació festiva d'aquest mercat històric obté un nom propi, el de *Mercat del Ram*, en què es manifesten i se celebren els orígens agrícoles i ramaders de Vic. En aquest mercat, la ciutat s'omplia i s'omple de gent, els carrers quedaven plens de bestiar i els aires que es respiraven eren, i encara avui són, els d'una ciutat acollidora i esplendorosa.

Tanmateix, Vic disposa d'un teixit associatiu important, configurat a partir d'entitats culturals, religioses, esportives... Totes elles tenen cabuda en aquesta ciutat tradicional i en aquest llibre, molt simbòlicament representades. A través d'aquest recorregut pels carrers del Vic desaparegut que us proposem, cadascuna d'aquestes associacions es manifestaran i ompliran els carrers de celebracions. Les festes de barri, la Festa Major, les commemoracions i les beningudes seran presents en nombroses imatges d'aquest volum. I és que els fotògrafs coetanis als esdeveniments ens donaran l'oportunitat de conèixer instants viscuts en primera persona.

Aquest recull gràfic també ens transporta a moments d'oci, lleure i diversió. Alguna passió avui oblidada, en què els braus pasturaven per la plaça Major, el camp de futbol, el Teatre Principal o l'ambient dels cafès i bars de l'època ens evocuen una ciutat que avui manté costums i tarannàs similars, i s'enorgulleix de recordar aquest passat tan present.

RECORDS REALS

A la pàgina anterior, tot fa pensar que són les restes de la façana posterior del convent i l'església del Re-mej, incendiada i saquejada el 23 de juliol del 1936, i completament destruïda el 17 de març del 1937. A partir de l'any 1942 es van començar els treballs de reconstrucció de l'església franciscana.

PERÍMETRE DE LA CIUTAT

Vista aèria de la ciutat el 1961 en la qual s'identifica el perímetre de l'antiga muralla medieval. Entre d'altres es veu el barri de les Adoberies, amb la fàbrica Colomer Munmany en funcionament, la catedral, el cloquer i el convent de la Mercè.

CARLOS RODRIGUEZ ESCALONA / ICGC - Fons SÀCE

CARLOS RODRIGUEZ ESCALONA / ICCG - Fots SACE

CENTRE HISTÒRIC

Els nuclis de poder de la ciutat antiga

El 875, Guifré el Pilós fundava la ciutat actual amb la construcció d'un castell aprofitant les ruïnes de l'antic temple romà i cedint uns terrenys al bisbe per construir la catedral a la part baixa de la ciutat.

A partir del segle x quedaran conformats els tres nuclis originaris de la ciutat: en primer lloc, l'antic nucli del temple romà transformat en nucli defensiu, amb el castell dels Montcada i residència del poder senyorial; en segon lloc, la seu del bisbe, que esdevenia una zona dinàmica urbanísticament; i, en tercer lloc, el nucli del Mercadal, un indret d'activitats econòmiques que serà cabdal a partir del segle XIII.

Durant els segles següents, la ciutat creixerà i s'estructurarà depenent de dos poders o partides: la jussana del bisbe i la sobirana del senyor de Montcada. Aquesta fórmula perdurarà fins a l'extinció de la jurisdicció senyorial el 1450.